

denikreferendum.cz

Alena Zemančíková: Nákladně vypravené obrazy zmaru

Sortof

6-8 minut

V pátek 1. prosince skončil 22. ročník Pražského divadelního festivalu německého jazyka. Viděla jsem z něj čtyři inscenace velkých scén a všechny byly svým způsobem esejí o naší současnosti. Nejen tématem, ale i divadelní formou, která se zřekla klasické dramatické stavby a pracovala jinými prostředky a jazykem.

Christoph Marthaler v inscenaci *Tiefer Schweb*, na kterou jsme byli pozváni do mnichovské *Kammerspiele*, konstruuje fiktivní situaci delegátů několika zemí, jednajících v nejhlubším místě Bodamského jezera o společném stavu svých států (nabízí se logicky Německo, Rakousko a Švýcarsko). Činí tak za pomoci citací a exploatací všech možných textů, od filosofických traktátů až po prostoduché lidové písně.

Zatímco se v nejhlubším místě Bodamského jezera ve vodotěsné kabině jedná, po hladině plují lodi s uprchlíky, usilujícími o azyl, s nimiž však jednající nemají nic společného, ani nemohou vidět, jak ti lidé vypadají. Inscenace je vtipným, po hudební i herecké stránce vybroušeným absurdním obrazem neúčinného jednání a marné snahy. Jednotliví herci, reprezentující různé postoje, nesleví ze

svého ani o píd', musí se vzít v potaz všechno, na čem společenství stojí, od genderových záležitostí až po regionální kulturní identity, a nedospěje se tedy k ničemu.

Mám-li uvést jeden obraz, který tu beznaděj pro mě představoval, pak to byl ten, kdy účastníci kolem stolu zpívají naivní pitomou písničku o jaru a přírodě o mnoha, ale opravdu nekonečně mnoha nesnesitelně kýčovitých slokách (píseň určitě existuje a upřímně řečeno ani nevím, zda u nás něco takového máme). Jeden z jednajících (a zpívajících) mužů se několikrát pokusí tu věc zrychlit, vpadne do utahaného zpěvu prózou, v níž rychle a hlasitě shrne, o čem se pěje v několika slokách. Zpívajícími to ale ani nepohne a jedou si dál svou, muž se pokusí ještě několikrát, ale nakonec se odevzdaně zpěvu podřídí. Je to směšné i kruté.

Světlo v krabici

Inscenace divadla Schauspielhaus z Düsseldorfu se jmenovala Světlo v krabici a předvedla jeden z nejnovějších textů Elfriede Jelinekové. Světlo v krabici je výloha, hraje v tom sedm hereček všeho věku a celé je to o nákupech a hadrech. Inscenace děl Elfriede Jelinekové plně ocení ten, kdo dokonale rozumí jazyku, příval jejího textu je plný slovník hříček a přesných pojmenování, Jelineková nešetří nikoho a naši moderní snahu po autenticitě a originalitě, po osobním nezaměnitelném výrazu brilantně zesměšní tím, že ukáže, jak jsou výsledkem zbytečnosti a stejnosti. Překlad Jitky Jílkové by stál za uvedení na českém jevišti, z titulků člověk všechno nezachytí, čte-li je, uniká mu akce, a rezignuje-li na přesné významy, unikne mu kouzlo nemilosrdného humoru Jelinekové.

Honba za

osobním nezaměnitelným výrazem končí v krabici stejnosti. Foto Rakouské kulturní fórum

Moc a vzdor, inscenace divadla Schauspiel Hannover, vychází z románu Ilji Trojanowa a jejím režisérem je Dušan Pařízek. Jsme v Bulharsku po roce 1989, někdejší anarchistický aktivista a politický vězeň se snaží dohnat k zodpovědnosti svého protivníka z komunistického aparátu. Anarchista Konstantin se ničeho nedobere, materiály se pochopitelně ztratí. Trýznitel Metoděj je stále schopen dohlédnout na to, aby se pravda, když už se objeví, nedala dokázat. Konstantin je na obtíž nakonec i těm, kteří s ním sympatizují.

Ilja Trojanow je německy píšící spisovatel bulharského původu (z Bulharska se ovšem vystěhoval s rodiči už jako dítě) a kosmopolitního životopisu. U nás od něj vyšla kniha Sběratel světů, která těží ze života cestovatele Richarda Francise Burtona (1821–1890). Pohled do bulharských totalitních poměrů je pro německé diváky asi zajímavější než pro české publikum s podobnou historickou zkušeností, vždyť jeden bulharský komunista, Georgi Dimitrov, vstoupil i do německých dějin. V podstatě se (ale to ani u nás) o této zemi za vlády Todora Živkova nic neví.

Dušan Pařízek odehraje celý příběh se třemi herci a jednou herečkou na základě útržkovité dramatisace, vrcholící marxistickým monologem Konstantina, usvědčujícím vlády socialistického bloku (nejen bulharskou) z naprostého popření všech proklamovaných idejí. Konstantinův proslov má v inscenaci podle mého přesvědčení funkci paralely s Dimitrovovým proslovem, kterým, sám obviněn, dokázal z požáru Reichstagu obvinít plamennou řečí představitele NSDAP. U nás si na Dimitrova už nikdo nevzpomene, v Bulharsku snad ano, a jestli v Německu? Možná si to do inscenace vkládám jen já sama.

Hotel Evropa

Festival byl zakončen reprezentativním představením titulu Hotel Evropa aneb Antikrist, který vychází z románu Josepha Rotha Hotel Savoy. Inscenace je vysoce estetizovanou moralitou o vztahu Evropy ke zbytku světa, z něhož se do ní valí uprchlíci, a jejího rozpadu v bezradnosti. Herci hrají v jednotném kostýmu, jakési hotelové livreji, bez rozlišení pohlaví herců (až na jeden vložený příběh, který, pokud tomu dokážu rozumět, mi opět připadá jako aluze na příběh samotného autora, postrádajícího otce i zakotvení). I zde je děj před závěrem přerušen aktualizačním politickým monologem herce pro tu chvíli oblečeného do barevného županu bonvivána. Ten nám za pomoci grafu a statistických dat předkládá obraz naší rozmazlené, změkčilé bezcitnosti prostým srovnáním výměry životního prostoru pro jediného obyvatele v Evropě a v zemích, odkud se utíká. Antikrist je globální korporát, cynický byznysmen a rozdmychávač válek.

Inscenace je exkluzivně vypravená, esteticky vytříbená a přesně zahraná, ale člověk se neubrání nespokojenosti. S tím, že se tak

nákladně s tolikerou dovedností v Burgtheatru za vysoké vstupné hraje lidem z lepší společnosti o jevech, které jsou spojeny s bídou, špínou, zimou a ztrátou úplně všeho. Nejen v situaci dnešních uprchlíků, k nimž inscenace poukazuje, ale i v době Josepha Rotha, Žida prchajícího z Haliče do Rakouska, pak Německa, Belgie, Francie.

Letos jsem neviděla drobné, dokumentární a alternativní festivalové inscenace, které možná měly jiné sdělení. Nákladně a neobyčejně umělecky nápadité výpovědi o tom, jak jsme neschopní a spějeme k zániku, mě letos naplnily směsí nespokojenosti a frustrace. Skoro by se člověk dal na chlast jako Joseph Roth.